

UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris
C.Z.U. 32:061.2(478)(043.2)

BUDURINA-GOREACII CAROLINA

**ROLUL INSTITUȚIILOR SOCIETĂȚII CIVILE ÎN
DEZVOLTAREA COMUNITĂȚII LOCALE.
CAZUL REPUBLICII MOLDOVA**

**SPECIALITATEA 561.01 – TEORIA, METODOLOGIA ȘI
ISTORIA POLITOLOGIEI; INSTITUȚII ȘI PROCESE POLITICE**

Autoreferatul
tezei de doctor în științe politice

CHIȘINĂU, 2019

Teza a fost elaborată în cadrul Departamentului Științe Politice și Administrative, Facultatea Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative, Universitatea de Stat din Moldova

Conducător științific:

MOȘNEAGA Valeriu, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar

Referenți oficiali:

1. **JUC Victor**, doctor habilitat în științe politice, profesor universitar;
2. **ȚÎRDEA Bogdan**, doctor în științe politice, conferențiar universitar interimar.

Componența Consiliului Științific Specializat a fost aprobată de către Consiliul de Conducere al ANACEC prin Decizia nr. 12 din 23.11.2018, în următoarea componență:

1. **SOLOMON Constantin**, doctor habilitat în politologie, profesor universitar - președinte;
2. **COLAȚCHI Angela**, doctor în sociologie, conferențiar universitar - secretar științific;
3. **VARZARI Pantelimon**, doctor habilitat în științe politice, profesor cercetător - membru;
4. **MARIN Constantin**, doctor habilitat în politologie, profesor universitar - membru;
5. **MÎNDRU Valeriu**, doctor în sociologie, conferențiar-cercetător – membru.

Susținerea va avea loc la 13.02.2019, ora 15.00, în ședința Consiliului Științific Specializat D 561.01 - 34 în cadrul Universității de Stat din Moldova, adresa: MD 2009, or. Chișinău, str. A. Mateevici, nr. 60, blocul IV, aud. 222.

Teza de doctor și autoreferatul pot fi consultate la Biblioteca Centrală a Universității de Stat din Moldova și pe pagina web a ANACEC (www.cnaa.md).

Autoreferatul a fost expediat la 28.12.2018

Secretar științific al Consiliului Științific Specializat:
doctor în sociologie, conferențiar universitar

COLAȚCHI Angela

Conducător științific:
doctor habilitat în științe politice, profesor universitar

MOȘNEAGA Valeriu

Autor:

BUDURINA-GOREACII
Carolina

© Budurina-Goreacii Carolina, 2019

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea temei. În contextul procesului de globalizare, tot mai mult se discută despre importanța dezvoltării instituțiilor societății civile și relația acestora cu sectorul guvernamental și de afaceri, atât în țările dezvoltate, cât și în cele în curs de dezvoltare. La începutul sec. XXI, instituțiile societății civile au devenit actori importanți în raport cu statul, participând activ la dezvoltarea comunității, unde cetățeanul este plasat în centrul inițiativelor civice locale.

Pentru Republica Moldova, fenomenul a început să fie analizat de către cercetători în special în ultimele două decenii, odată cu desprinderea țării noastre de la imperiul sovietic. Totuși, există puține studii și lucrări în care a fost abordat nemijlocit rolul instituțiilor societății civile în dezvoltarea comunității locale, aceasta datorându-se contextului istoric în care statul-partid a avut un control total asupra societății, iar cetățeanul a fost limitat în realizarea acțiunilor individuale la nivel local. Inițial, la începutul anilor '90, reformele democratice adoptate nu prevedeau anumite mecanisme orientate spre dezvoltarea instituțiilor societății civile, așa cum acestea necesitau timp, resurse și schimbări în mentalitate.

Pornind de la acest fapt, constatăm că subiectul investigat cu privire la rolul instituțiilor societății civile în dezvoltarea comunității locale este mai puțin studiat de către mediul academic. Mai multe investigații, rapoarte și studii sociologice au fost elaborate de către reprezentanții sectorului neguvernamental, aceștia fiind direct implicați în desfășurarea activităților la nivel local, regional și național. De asemenea, eforturile lor au fost valorificate prin adoptarea cadrului legislativ de reglementare a activității instituțiilor societății civile moldovenești, precum și în mobilizarea cetățenilor pentru a se implica la anumite evenimente care să contribuie la dezvoltarea locală etc. Cu toate acestea, în pofida rezultatelor obținute, s-au atestat analize modeste privind abordarea integrală a rolului implicării instituțiilor societății civile în dezvoltarea economică și socioculturală a comunităților locale, această constatare fiind dedusă indirect din activitățile desfășurate, dar și din studiile elaborate de către mediul asociativ.

Prin urmare, în această lucrare autorul cercetează actorii instituțiilor societății civile și rolul lor în dezvoltarea comunității locale, elucidând, în acest sens, nu doar principalele probleme cu care se confruntă cetățenii la nivel local, dar și arătând gradul de implicare al instituțiilor societății civile în soluționarea acestora. Se demonstrează, de asemenea, în ce măsură parteneriatul de colaborare dintre autoritățile APL și instituțiile societății civile contribuie la dezvoltarea comunității locale.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare. În literatura străină au fost analizate lucrările axate pe studierea demersului istoric al conceptelor de instituții ale societății civile și a dezvoltării comunității locale. Astfel, au fost examinați principalii termeni care au contribuit la definirea conceptului de instituții ale societății civile în uzanța sa actuală, și anume: societate civilă, organizații neguvernamentale; sector nonprofit; organizații necomerciale; organizații ale societății civile și instituții ale societății civile. Iar dacă ne referim la abordarea conceptuală a dezvoltării comunității locale, remarcăm că aceasta a fost examinată separat la nivel de comunitate rurală (locală), dezvoltare (comunitară) și dezvoltare a comunității locale.

Dimensiunile corelative dintre instituțiile societății civile și dezvoltarea comunității locale au fost investigate de către: D. Osborne, T. Gaebler [29], V. Stănică [12], L. Diamond [25], R. Putnam, R. Leonardi, R. Nanetti [31] ș.a. Iar analiza studiilor lor ne-a permis să determinăm rolul (pozitiv, negativ și pasiv) al instituțiilor societății civile în dezvoltarea comunităților. Totodată, abordarea nemijlocită a rolului instituțiilor societății civile în dezvoltarea comunității locale se regăsește tangențial în unele lucrări ale cercetătorilor străini: T. Paffenholz [30], T.D. Borstel, T. Simon, K. Ludger [23], J.M. Swint, L. Franzini, C. Honda [32], A. Krishna [28], A. Alexanyan [20], A.V. Begichev, V.V. Grebennikov, V.N. Domanov [22], D. Dinu, C. Ghinea [3] ș.a.

În Republica Moldova, problematica dată este mai larg examinată din punct de vedere teoretic de către mediul academic (P. Frunțașu, P. Varzari [4], C. Marin [6], V. Anikin [1], I. Chistruga [2], B. Țârdea [14], E. Țugui [15], V. Juc [5], V. Mihailov, V. Moșneaga, Gh. Rusnac [7], V. Teosa [13], I. Sandu și A. Colațchi [11] ș.a.). Cercetătorii au analizat apariția și dinamica societății civile moldovenești și relația sa cu statul. Din punct de vedere practic, structura și evoluția sectorului neguvernamental din Republica Moldova au fost examinate de către reprezentanții mediului asociativ din cadrul: PNUD, USAID (FHI360), Centrul CONTACT, CReDO, IDOM, Promo-LEX, BIOTICA etc. Totodată, au fost analizate un șir de acte normative adoptate la nivel național, care asigură funcționarea sectorului asociativ și stabilesc participarea instituțiilor societății civile la treburile publice.

Problemele principale de cercetare înaintate cu titlu de ipoteză sunt: 1) Factorii interni (cum ar fi situația economică și politică, activismul civic) determină dezvoltarea economică și socioculturală în comunitățile locale; 2) Parteneriatul de succes dintre autoritățile APC/APL și instituțiile societății civile în contextul dezvoltării comunității locale depinde de participarea publicului la toate etapele procesului decizional: informarea și consultarea opiniei publice; implicarea în procesul decizional; influență și control; 3) Rolul instituțiilor societății civile este

marcat de capacitatea lor financiară, profesională și organizațională de a contribui la dezvoltarea comunității locale și de a asigura bunăstarea generală.

Scopul și obiectivele lucrării. În țara noastră, tema abordată este importantă prin faptul că instituțiile societății civile tot mai mult prezintă interes de a participa la procesul decizional. Totodată, acestea desfășoară activități economice și socioculturale la nivel local. Astfel, teza de doctor își propune drept *scop* să analizeze gradul de implicare și rezultatele obținute de către instituțiile societății civile în dezvoltarea comunității locale, având drept studiu de caz Republica Moldova.

Obiectivele tezei: analiza istoriografiei cercetării fenomenului instituțiilor societății civile în contextul dezvoltării comunității locale; examinarea abordărilor conceptual-teoretice și metodologice ale „instituțiilor societății civile” și „dezvoltarea comunității locale”; investigarea dimensiunilor corelative dintre „instituțiile societății civile” și „dezvoltarea comunității locale”; analiza dezvoltării instituțiilor societății civile moldovenești în contextul schimbărilor democratice, având ca reper perioada anilor 1988 – prezent; examinarea dinamicii dezvoltării comunității locale din perspectiva modificărilor structurale ale instituțiilor societății civile; cercetarea parteneriatului de colaborare dintre instituțiile societății civile și autoritățile APL în dezvoltarea comunității locale; evaluarea funcțiilor specifice ale instituțiilor societății civile în contextul schimbărilor socioeconomice și culturale la nivel local; prezentarea unor practici de succes ale instituțiilor societății civile în dezvoltarea comunităților din raioanele Șoldănești, Orhei și Cahul.

Ipoteza tezei de doctor susține că instituțiile societății civile trebuie să aibă un rol pozitiv în dezvoltarea comunității locale, prin implicarea comună a tuturor actorilor comunității și prin menținerea unui dialog constructiv cu autoritățile APL/APC.

Metodologia cercetării științifice. Pentru a prezenta o abordare complexă a conceptelor supuse analizei noastre și a evidenția aspectele care vizează rolul instituțiilor societății civile în dezvoltarea comunității locale moldovenești, investigațiile au fost realizate în baza metodelor general-specifice de cercetare, precum și a unor procedee logice care constituie suportul metodologic multidimensional adecvat științei politice contemporane. Referindu-ne la unele metode de investigație științifică aplicate în procesul de perfectare a lucrării, menționăm următoarele:

Metoda fenomenologică, ca metodă de cercetare în filosofie, a permis examinarea condițiilor fundamentale și evenimentelor („fenomenelor”) care au contribuit la definirea conceptelor de instituții ale societății civile și dezvoltarea comunității locale. Această metodă a fost aplicată în special în subcapitolele 1.1 și 1.2 ale lucrării.

Metoda istorică a asigurat efectuarea unei analize privind evoluția instituțiilor societății civile, având ca reper perioada anilor 1988 – prezent. Pentru o abordare mai structurată și comprehensivă a fenomenului au fost stabilite următoarele etape de dezvoltare: etapa renașterii (1988 – 1990); etapa constituirii (1991 – 1996); etapa consolidării (1997 – 2008) și etapa transformării (2009 – prezent). Această metodă a fost utilizată în subcapitolul 2.1 al lucrării.

Metoda comparativă a constat în compararea procesului de reconstituire a societății civile și rolului pe care l-a jucat în democratizarea Poloniei, Ungariei și Cehoslovaciei (subcapitolul 2.1). Metoda comparativă a fost utilă și la evidențierea asemănărilor și deosebirilor dintre asociațiile ce urmăresc beneficiul reciproc și cele axate pe beneficiul public. La fel, au fost comparate datele cu privire la evoluția numerică a organizațiilor necomerciale, de la obținerea independenței țării, amplasarea lor geografică, precum și domeniile principale de activitate. Aspectele respective se regăsesc în subcapitolul 2.3.

Metoda analizei de conținut a documentelor (utilizată în toate capitolele tezei) a oferit posibilitatea să cercetăm rolul implicării instituțiilor societății civile în dezvoltarea comunității locale la nivel teoretic și practic. Astfel, prin intermediul convențiilor, declarațiilor adoptate etc., a lucrărilor originale elaborate de către cercetătorii din SUA, Occident, spațiul postsovietic, România și Republica Moldova, a fost posibilă înțelegerea limitelor conceptuale dintre sectorul asociativ, stat și piață, a funcțiilor pe care le exercită în societate, dar și să vedem cum acestea contribuie la dezvoltarea comunității locale. Pe de altă parte, analiza rapoartelor, studiilor și articolelor publicate de către mediul academic și cel neguvernamental din țară ne-a permis să urmărim evoluția instituțiilor societății civile moldovenești, pornind de la adoptarea cadrului legislativ, problemele cu care se confruntă, realizările acestora și finalizând cu obiectivele pentru viitor asumate de către autorități și sectorul asociativ în procesul de dezvoltare locală.

O atenție deosebită a fost acordată analizei de conținut a documentelor elaborate în Republica Moldova de către: *instituțiile superioare de învățământ și cercetare*: Universitatea de Stat din Moldova, Institutul de Științe Penale și Criminologie Aplicată (fosta Universitate de Criminologie), Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun” și Academia de Științe a Moldovei; *organizațiile internaționale* ale căror agenții activează în Moldova: USAID (FHI360), PNUD; *Think-thankuri sau organizații neguvernamentale relevante*: ADEPT, IPP, Centrul CONTACT, CReDO, IDOM, Promo-LEX, BIOTICA, ADR, CPD, ODIMM, IDIS „Viitorul” etc.; *consilii*: CNP, Consiliul Național al ONG-urilor, CNTM; *instituțiile guvernamentale ale Republicii Moldova*: Guvern, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării, autoritățile publice locale, autoritățile publice centrale.

Printre metodele specifice de cercetare au fost distinse: *metoda sistemică*, *metoda structural-funcțională*, *metoda behavioristă*, *analiza dimensională*, *metoda instituțională* și *cercetarea statistică*.

Astfel, utilizată în subcapitolul 1.3, *metoda sistemică* a constat în descrierea dimensiunilor corelative dintre instituțiile societății civile și dezvoltarea comunității locale. În acest context, au fost analizate sistemele de tip închis (orientate spre propriul grup/propria organizație) și sistemele de tip deschis (orientate spre ceilalți); sisteme simetrice (promovarea acelorași valori și principii; implicarea comună în soluționarea unor probleme locale) și asimetrice (ignorarea intereselor și necesităților cetățenilor locali și satisfacerea priorităților donatorilor); sisteme statice (caracteristice pentru instituțiile societății civile care au scopuri specifice și definitorii) și dinamice (În cazul dezvoltării comunității locale, specializarea rolurilor este mult mai largă).

Metoda structural-funcțională (aplicată în subcapitolele 2.3, 3.2 și 3.3) a constat în stabilirea importanței instituțiilor societății în dezvoltarea comunității locale. Astfel, pornind de la scopul, misiunea și domeniile de activitate ale unor instituții ale societății civile, în lucrare se arată în ce măsură acestea contribuie la procesul schimbării la nivel economic și sociocultural din comunitățile locale.

Metoda behavioristă (folosită în subcapitolul 1.3) rezidă în analiza nivelului de încredere al cetățenilor față de societatea civilă în procesul de democratizare a țării. *Analiza dimensională* (subcapitolul 3.1) a permis să fie studiată dimensiunea privind parteneriatul de colaborare dintre instituțiile societății civile și autoritățile APL în dezvoltarea comunității locale. *Metoda instituțională* (subcapitolul 3.2) a fost aplicată pentru a examina principalele activități desfășurate de către unele instituții ale societății civile în contextul schimbărilor socioeconomice și culturale la nivel local.

Iar pentru satisfacerea nevoii de informații privind obiectul investigației, a fost necesară organizarea *cercetării statistice*. Astfel, prin intermediul observației indirecte, au fost culese date din sondaje, studii, rapoarte și barometre de opinie. Aceste date au contribuit în final la obținerea, într-o formă statistică, a informației privind dezvoltarea instituțiilor societății civile, odată cu desprinderea țării noastre de la imperiul sovietic și până la etapa actuală.

Autorul a aplicat și unele procedee logice, precum: *analiză-sinteză*, *inducție* și *deducție*. *Analiză-sinteză* – în baza analizei activităților, ale rapoartelor anuale afișate pe site-urile unor ISC-uri din Republica Moldova, precum și a documentelor strategice elaborate de autoritățile APL în contextual dezvoltării socioeconomice la nivel local, în subcapitolul 3.3 au fost prezentate unele practici de succes ale instituțiilor societății civile în dezvoltarea comunităților

din raioanele Șoldănești, Orhei și Cahul. *Metoda inductivă* a fost aplicată în subcapitolul 2.2 pentru a analiza principalele acte normative naționale care asigură funcționarea ISC-urilor în societate. Această metodă ne-a permis să identificăm și unele imperfecțiuni privind aplicarea legilor și să prezentăm câteva soluții care ar putea fi luate în considerare de către organele competente în îmbunătățirea cadrului legislativ. *Metoda deductivă*, folosită în subcapitolul 3.2, ne-a permis să evaluăm funcțiile specifice ale instituțiilor societății civile în contextul schimbărilor socioeconomice și culturale la nivel local; identificând, totodată, unele probleme care persistă atât pentru cetățeni, cât și pentru instituțiile societății civile în asigurarea bunăstării generale.

În acest context, utilizarea metodelor de cercetare axate pe analiza gradului de implicare și rezultatele obținute de către instituțiile societății civile în dezvoltarea comunității locale, ne-a permis să realizăm scopul și obiectivele trasate în lucrare.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute. Caracterul inovator al investigației este determinat de: 1) introducerea în știința și practica națională a conceptelor de „instituții ale societății civile” și de „dezvoltare a comunității locale” ca elemente esențiale ale asigurării bunăstării generale; 2) investigarea dimensiunilor corelative dintre instituțiile societății civile și dezvoltarea comunității locale în contextul determinării rolului pe care îl au instituțiile societății civile în dezvoltarea locală; 3) identificarea etapelor de dezvoltare a instituțiilor societății civile și a dinamicii avansării comunității locale din perspectiva modificărilor structurale ale ISC-urilor; 4) examinarea cadrului legislativ moldovenesc care reglementează activitatea sectorului asociativ și stabilește parteneriatul de colaborare cu autoritățile APL cu privire la dezvoltarea comunității locale; 5) cercetarea gradului de implicare a sectorului asociativ la procesul decizional; 6) evaluarea celor 5 funcții specifice ale instituțiilor societății civile în direcția dezvoltării comunității locale din perspectiva activităților desfășurate; 7) investigarea și prezentarea unor practici de succes ale instituțiilor societății civile în soluționarea celor mai stringente probleme de nivel local din raioanele Șoldănești, Orhei și Cahul.

Problema științifică importantă soluționată rezidă în *determinarea rolului instituțiilor societății civile* în contextul dezvoltării comunității locale în Republica Moldova, odată cu desprinderea țării noastre de la imperiul sovietic, *fapt ce a condus la identificarea* pentru reprezentanții din mediul academic și cel neguvernamental a principalelor probleme și provocări cu care se confruntă sectorul asociativ și *a permis prezentarea* unor recomandări privind dezvoltarea comunității (comunităților) locale sub aspect economic, social și cultural.

Importanța teoretică a lucrării rezidă în elaborarea și prezentarea cadrului teoretico-metodologic, fundamentat și argumentat științific, cu caracter interdisciplinar din punct de

vedere metodologic. În particular, importanța teoretică a cercetării se exprimă prin elaborarea definițiilor ale conceptelor „instituții ale societății civile” și „dezvoltarea a comunității locale”, fiind argumentate științific dimensiunile corelative dintre aceste concepte.

Valoarea aplicativă. Materialele tezei ar putea fi utilizate în elaborarea unei politici naționale cu privire la măsurile de mobilizare a cetățenilor privind angajarea civică în comunitate, precum și la identificarea formelor de implicare a instituțiilor societății civile la nivel local. Recomandările finale trasate în lucrare ar trebui să fie aplicate de către autoritățile APL/APC, dar și de către comunitatea internațională, în scopul acordării unei atenții mai mari problemelor cu care se confruntă instituțiile societății civile și al întreprinderii unor pași concreți în vederea soluționării acestora. Totodată, practicile de succes demonstrate de instituțiile societății civile cu privire la dezvoltarea comunităților din raioanele Șoldănești, Orhei și Cahul pot fi exemple de urmat și pentru alte localități din țară.

Unele teze abordate în lucrare privind prezentarea situației actuale a instituțiilor societății civile și rolul lor la nivel local pot fi utilizate cu succes în cadrul cursurilor universitare predate (ex. Politologie, Societate civilă, Pluripartidism politic, Teoria și practica democrației etc.) la instituțiile de învățământ superior atât în Republica Moldova, cât și peste hotarele acesteia.

Rezultatele științifice principale, înaintate spre susținere.

1. Indiferent de termenii utilizați în definirea sectorului asociativ din țara noastră – asociații obștești, organizații neguvernamentale, organizații ale societății civile, societate civilă, organizații necomerciale, organizații nonprofit, sector asociativ sau instituții ale societății civile – , toate contribuie la dezvoltarea comunității locale.

2. La dezvoltarea comunităților locale se implică un șir de organizații formale și informale, care includ asociațiile obștești, instituțiile publice/private, agenții economici de nivel local, grupurile religioase sau cetățenii simpli. Toate fac parte din instituțiile societății civile. Elementul de bază al instituțiilor societății civile îl reprezintă personalitatea umană, care participă la acțiuni de soluționare a necesităților personale și ale comunității.

3. Conceptul de dezvoltare a comunității locale presupune procesul și rezultatul implicării membrilor comunității în realizarea schimbărilor de ordin economic, social și cultural obținute la nivel local. Iar pentru eficientizarea dezvoltării comunității locale este nevoie ca să fie depuse eforturi pe termen lung, să fie bine planificate, incluzive (pentru toți membrii comunității) și echitabile în beneficiul comunității.

4. Deocamdată nu se poate vorbi despre un dialog constructiv dintre autoritățile APL și instituțiile societății civile, despre un management eficient al informării, consultării și

participării publicului la treburile obștești. Iar acest fenomen poate fi îmbunătățit prin adoptarea unor măsuri de ordin legislativ și organizatorico-practice, privind participarea instituțiilor societății civile la procesul decizional în contextul dezvoltării comunității locale.

5. Dezvoltarea comunității locale în condițiile modificărilor structurale ale instituțiilor societății civile a cunoscut o evoluție continuă, odată cu desprinderea țării noastre de la imperiul sovietic. Iar la acest moment instituțiile societății civile au un rol pasiv în dezvoltarea comunității locale. În îmbunătățirea situației și asigurarea bunăstării generale, atât autoritățile APC/APL, cât și comunitatea internațională trebuie să susțină mai mult sectorul asociativ, pentru a le permite desfășurarea în continuare a activităților economice și socioculturale.

Implementarea rezultatelor științifice. Concepțiile de bază ale tezei de doctor au fost expuse în cadrul a 14 conferințe științifico-practice naționale și internaționale (Elveția, Lituania, Bulgaria și România). Printre acestea putem evidenția: Trainingul de instruire „Drepturile omului și HIV-SIDA, nediscriminarea și mecanisme de protecție a drepturilor persoanelor care trăiesc cu HIV-SIDA”, Chișinău, 2011; Conferința științifică „Black Baltic – Sea Intermarum: Paradigms of Regional Development and Transformation of Law”, Vilnius (Lituania), 2012; A V-a sesiune a Forumului ONU cu privire la minoritățile etnice, religioase și lingvistice, Geneva (Elveția), 2012; Conferința internațională „IVth/Vth International Scientific Conference „E-Governance”, Sozopol (Bulgaria), 2012, 2013; Conferința internațională „International Conference Proceedings”, ediția a VIII-a, a IX-a, a X-a, Universitatea „Lucian Blaga” din Sibiu (România), 2014, 2015, 2016; Conferința științifică internațională anuală a tinerilor cercetători „Tendințe contemporane ale dezvoltării științei în contextul valorificării opțiunii europene: viziuni ale tinerilor cercetători”, Chișinău, 2012, 2013; Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”, Chișinău, 2014; Conferința științifică internațională anuală a tinerilor cercetători „Perspective de dezvoltare a științei în viziunea tinerilor cercetători”, Chișinău, 2014; Conferința științifică internațională „Știința politică și societatea în schimbare”, Chișinău, 2015; Conferința științifică internațională „Perspectivele și problemele integrării în spațiul european al cercetării și educației”, Cahul, 2015.

Publicații la tema tezei: Autorul tezei de doctor a reflectat situația problemei de cercetare în 31 articole științifice, publicate în reviste de specialitate din țară: MOLDOSCOPIE (probleme de analiză politică), Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe sociale), Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale, cât și de peste hotare: Sozopol (Bulgaria), Sibiu (România), Viena (Austria), Cracovia (Polonia).

Cuvinte-cheie: instituții ale societății civile, comunitate locală, autoritățile publice locale, dezvoltare, participare, politici publice, activitate decizională, bunăstare generală.

Volumul și structura tezei: Teza de doctor constă din *adnotări* (în limbile română, rusă și engleză), *lista abrevierilor*, *introducere*, trei *capitole*, *concluzii generale și recomandări*, *bibliografie* din 345 surse, 155 de *pagini text de bază*, precum și 4 *anexe* și 5 *boxe*.

Capitolul 1, intitulat **ISTORIOGRAFIA ȘI BAZELE TEORETICO-METODOLOGICE A STUDIERII INSTITUȚIILOR SOCIETĂȚII CIVILE ȘI DEZVOLTAREA COMUNITĂȚII LOCALE**, este dedicat analizei istoriografiei, examinării conceptelor supuse cercetării, precum și investigării dimensiunilor corelative dintre „instituțiile societății civile” și „dezvoltarea comunității locale”.

Demersul istoriografic, expus în *primul subcapitol*, purtând titlul *Repere istoriografice ale cercetării instituțiilor societății civile în contextul dezvoltării comunității locale*, elucidează principalele lucrări realizate de către autori din SUA, Occident, cei din spațiul postsovietic, România și Republica Moldova cu privire la descrierea situației în problemele supuse investigațiilor. Astfel, în literatura străină fenomenul cercetat se axează pe analiza lucrărilor care au studiat evoluția instituțiilor societății civile și a dezvoltării comunității locale ca concept. Totodată, sunt evidențiate lucrările autorilor care au cercetat afirmarea și rolul actorilor societății civile în procesul de democratizare a statelor, în general, și a comunității locale, în particular. În spațiul postsovietic, investigații cu privire la fenomenul instituțiilor societății civile în contextul dezvoltării comunității locale au fost efectuate în special la începutul anilor '90. Astfel, cercetătorii au fundamentat societatea civilă ca concept, dezvoltarea și structura acesteia, interacțiunea sa cu statul, precum și rolul instituțiilor societății civile în procesul de democratizare a noilor state democratice. Cercetătorii români fac referință la rolul proceselor democratice în formarea societății civile, al impactului structurilor internaționale asupra mobilizării factorilor de decizie la nivel local, regional și național. Iar în Republica Moldova cercetătorii din mediul academic și nonprofit au analizat, în special, dezvoltarea și dinamica structurală a instituțiilor societății civile moldovenești odată cu renașterea națională și emanciparea socială, care s-a produs la sfr. anilor '80 în țară. Sectorul asociativ a început să fie dezvoltat concomitent cu apariția noului stat independent pe arena internațională, iar acest proces a presupus „tranziția de la societatea totalitară la societatea democratică, de la sistemul politic unipartidist la sistemul pluripartidist, de la republică sovietică unională la un stat independent și suveran” [9, p. 9].

În *1.2. Instituțiile societății civile și dezvoltarea comunității locale: aspecte teoretico-metodologice* sunt examinate abordările teoretice și metodologice ale conceptelor de „instituții

ale societății civile” și „dezvoltarea comunității locale”. Astfel, se observă că atât cercetătorii străini, cât și cei autohtoni operează cu diferiți termeni în definirea sectorului asociativ – asociații obștești, organizații neguvernamentale, organizații ale societății civile, societate civilă, organizații necomerciale, organizații nonprofit sau instituții ale societății civile. Totodată, conceptul de instituții ale societății civile abia a început să fie examinat, atât în literatura străină, cât și în cea moldovenească. Iar definiția noastră exprimă că acestea includ totalitatea organizațiilor (in)formale ale sectorului asociativ, care au rolul de a dezvolta unele practici de succes la nivel local, regional și național. În particular, instituțiile societății civile sunt reprezentate de: asociațiile obștești, instituțiile publice/private; agenții economici; grupurile religioase; grupurile neformale, dar și cetățenii simpli. Totodată, în contextul examinării conceptului de dezvoltare a comunității locale au fost analizate principalele abordări, teorii cu privire la termenii de comunitate rurală (locală), dezvoltare (comunitară) și dezvoltare a comunității locale. Astfel, în sens restrâns, conceptul de dezvoltare a comunității locale este un *proces*, prin faptul că au loc intervenții conștiente și planificate ce sunt axate pe prosperarea comunității și asigurarea bunăstării generale a indivizilor. Procesele de dezvoltare a comunității locale trebuie să fie adaptate la particularitățile locale, deoarece există mari diferențe între comunități de ordin cultural, economic și social, precum și mentalitate, structură etnică etc. În sens larg, conceptul de dezvoltare a comunității locale este un *rezultat*, deoarece are loc adoptarea colectivă de măsuri economice, sociale sau culturale pentru dezvoltarea comunității locale.

În **1.3. Dimensiunile corelative dintre „instituțiile societății civile” și „dezvoltarea comunității locale”** se face referință la forma și gradul de interacțiune dintre ISC-uri și dezvoltarea comunității locale. Astfel, au fost identificate instituțiile societății civile care formează comunitatea civică (teoria lui R. Putnam); au fost examinate atribuțiile cetățenilor membri ai unor structuri din sectorul asociativ și cei care sunt independenți atunci când interacționează în societate; a fost evidențiat cât de deschise și cooperante sunt instituțiile societății civile în procesul dezvoltării comunității locale și s-a argumentat rolul (activ, negativ sau pasiv) al instituțiilor societății civile în soluționarea problemelor sociale, economice și/sau culturale din cadrul comunității.

Subcapitolul 1.4 înglobează concluzii preliminare la tema aspectelor abordate.

În **capitolul 2**, intitulat **EVOLUȚIA INSTITUȚIILOR SOCIETĂȚII CIVILE MOLDOVENEȘTI ȘI A PROCESULUI DE DEZVOLTARE A COMUNITĂȚII LOCALE ÎN PERIOADA DE TRANZIȚIE**, sunt investigate aspectele privind afirmarea instituțiilor societății civile, cadrul legislativ al acestora, precum și dinamica dezvoltării comunității locale în

condițiile modificărilor structurale ale instituțiilor societății civile. Astfel, în **2.1. *Afirmarea instituțiilor societății civile moldovenești în contextul schimbărilor democratice*** autorul face referință la procesul de reconstituire și rolul societății civile poloneze, ungare și cehoslovace în descoperirea democratică. În același subcapitol este examinată situația politică internațională de la sfârșitul anilor '80, care a dus la edificarea societății civile moldovenești (modelul hexagonal prezentat de către cercetătorul C. Marin); factorii economici și sociali reflectați de către savantul V. Anikin, precum și periodizarea succintă privind geneza societății civile analizată de către expertul B. Țirdea. Pentru Republica Moldova au fost stabilite patru etape de dezvoltare a instituțiilor societății civile: etapa renașterii (1988 – 1990); etapa constituirii (1991 – 1996); etapa consolidării (1997 – 2008) și etapa transformării (2009 – prezent).

Astfel, instituțiile societății civile au evoluat spectaculos începând cu anul 1988, datorită reformelor sociale, economice și politice implementate atât de către reprezentanții statului, cât și de către sectorul neguvernamental. Din acel moment dezvoltarea instituțiilor societății civile este în curs de desfășurare. Totodată, se apreciază efortul lor de a acționa independent, în interesul cetățenilor și cu scopul de a contribui la procesul de democratizare a țării. Totuși, problemele cu care se confruntă acestea rămân aceleași, iar dialogul, pe alocuri defectuos și formal cu reprezentanții autorităților APL/APC, obstacolele întâmpinate în procesul desfășurării unor acțiuni publice, precum și situația economică și politică precară, – toate au avut și continuă să aibă un impact direct asupra dezvoltării instituțiilor societății civile moldovenești în contextul schimbărilor democratice.

În **2.2. *Cadrul legislativ de reglementare a activității instituțiilor societății civile în Moldova*** sunt analizate actele normative care reglementează activitatea sectorului asociativ la nivel național. Astfel, cadrul juridic privind sectorul asociativ din Republica Moldova cunoaște trei forme distincte de organizare: asociații obștești, fundații și instituții private. Majoritatea organizațiilor sunt înregistrate în calitate de asociații obștești. Totuși, principalul document care stabilește activitatea ISC-urilor este Legea cu privire la asociațiile obștești, adoptată în 1996, cu unele modificări efectuate în 2007, 2010 și 2014. Totodată, este necesară cunoașterea și respectarea altor legi specifice, care au rolul de a asigura buna funcționare a instituțiilor societății civile în țară. Printre ele remarcăm: Legea cu privire la fundații din 30.07.99, Codul civil al Republicii Moldova din 06.06.2002, Legea cu privire la filantropie și sponsorizare din 31.10.2002, Legea privind achizițiile publice din 13.04.2007, Legea cu privire la acreditarea prestatorilor de servicii sociale din 08.06.2012 și Legea sindicatelor din 07.07.2000.

Astfel, cadrul legislativ moldovenesc care reglementează activitatea instituțiilor societății civile în țară, în general, are o esență democratică, garantând cetățenilor dreptul la

libera asociere și stabilind clar prerogativele și limitele statului în relațiile cu societatea civilă. În același timp, nu întotdeauna legile adoptate oferă un mediu favorabil de funcționare a instituțiilor societății civile, iar modificările în legi nu sunt consultate cu reprezentanții mediului asociativ, ceea ce creează obstacole și incertitudini în realizarea scopurilor statutare, precum și în eficientizarea activității acestora de a contribui la dezvoltarea comunității locale.

În 2.3. *Dinamica dezvoltării comunității locale în condițiile modificărilor structurale ale instituțiilor societății civile* sunt evidențiate aspectele teoretico-practice privind evoluția dezvoltării comunității locale și rolul instituțiilor societății civile moldovenești din perspectiva modificărilor sale structurale. În particular, sunt reflectate aspecte precum: numărul, tipologia, domeniile de activitate și funcțiile instituțiilor societății civile în procesul dezvoltării comunității locale.

Numărul organizațiilor necomerciale. Dat fiind că instituțiile societății civile includ atât organizații formale, cât și informale, totuși informații cu privire la numărul organizațiilor informale lipsesc, iar pe site-ul Ministerului Justiției se face referință doar la organizațiile necomerciale, adică acele instituții care sunt înregistrate formal, dețin un statut și certificat de înregistrare. De aceea, în subcapitol este reflectată doar evoluția numerică a organizațiilor necomerciale din Republica Moldova, acestea atestând o creștere continuă odată cu obținerea independenței țării. Dacă la începutul anului 1992 au fost înregistrate 37 de ONG-uri, apoi în 1993 activau deja în jur de 50 de organizații. Odată cu adoptarea Legii cu privire la asociațiile obștești (1996) au fost înregistrate circa 765 de ONG-uri în 1997 [8, p. 57], în 1999 – 1 400 [6, p. 89], iar în anul 2002 numărul acestora crescuse deja la 2 800. În 2007 activau 5 000 de ONG-uri, în 2011 – 7 000, iar în 2013 au fost înregistrate 8 227 de ONG-uri [16, p. 2]. În octombrie 2014, în Registrul de stat al organizațiilor necomerciale se regăseau 9225 de organizații [17, p. 1], iar în decembrie 2015 numărul acestora a ajuns la 10 222 [18, p. 2]. La începutul anului 2018 erau înregistrate 11 702 de organizații necomerciale [10]. Acest număr include fundațiile, asociațiile obștești, instituțiile private, organizațiile religioase etc. care sunt înregistrate la Ministerul Justiției (nivel național), în timp ce numărul de organizații înregistrate la nivel local de către autoritățile APL nu este cunoscut [19, p. 2]. Totuși, în pofida creșterii cantitative a organizațiilor necomerciale, rolul acestora în dezvoltarea comunității locale este mai puțin semnificativ, unele din ele activând pentru o perioadă scurtă de timp și fără un anumit impact pe termen lung.

În ceea ce privește *tipologia* instituțiilor societății civile, în lucrarea noastră, menționăm că prin forma lor de organizare acestea reprezintă o mare diversitate (organizații neguvernamentale, organizații comunitare, asociații profesionale, sindicate, organizații politice, cluburi sociale și sportive, fundații, instituții culturale, mișcări ecologiste, organizații

filantropice, organizații religioase etc.) [27, p. 2]. Prin intermediul mijloacelor diverse de manifestare, oamenii se exprimă public și promovează o gamă largă de interese (economice, culturale, educative, profesionale, civice, politice etc.). Acestea alcătuiesc o pluralitate de centre de interese și de putere în cadrul societății și acționează, în funcție de natura scopurilor propuse, în alianță sau în opoziție unele cu altele sau cu puterea de stat instituită. Totodată, instituțiile societății civile sunt diferențiate prin orientarea lor de conținut (caritabile, bazate pe servicii, participative) [24, p. 507 - 510] și nivelul lor de influență, adică organizațiile care acționează și sunt active în cadrul unei comunități, la nivel național sau internațional [21, p. 13]. Există un număr semnificativ de organizații cu impact național și organizații cu afiliere internațională sau chiar filiale ale unor cunoscute organizații internaționale (ex.: Amnesty International Moldova, Societatea de Cruce Roșie din Moldova, Centrul internațional „La Strada” în Moldova, JCI Moldova etc.). În Legea cu privire la asociațiile obștești (1996) se disting: asociații obștești internaționale, republicane și locale. Dată fiind varietatea acțiunilor organizate de către sectorul asociativ, în aceeași lege se face referință la: asociațiile organizate pe principiul „beneficiului reciproc (mutual)” și instituțiile organizate pe principiul „beneficiului public”. Vom remarca, totodată, că, indiferent de scopul asocierii și forma lor de organizare, faptul că sunt create prin asocierea benevolă a indivizilor cu aceleași probleme, interese și obiective, le oferă rolul de intermediar între cetățean și autoritățile statului pentru a reprezenta și a servi aceste interese comune și a contribui la dezvoltarea comunității locale.

Pentru realizarea obiectivelor propuse, regăsite și în statut, instituțiile societății civile din țară acoperă astăzi practic toate *domeniile de activitate*: civic, cultural, dezvoltare economică, drepturile omului, mass-media, protecția mediului, tineret etc. În același timp, scopul tematic al instituțiilor societății civile moldovenești include: protejarea mediului, dezvoltarea cooperării între comunități, promovarea drepturilor omului, combaterea discriminării, susținerea persoanelor defavorizate și protejarea minorităților, participarea tinerilor și conservarea moștenirii culturale [15, p. 13]. În ultimii ani, o atenție deosebită este orientată spre organizarea activităților în sferele: educație/training, servicii sociale și dezvoltarea comunității, iar continuitatea proiectelor în dezvoltarea continuă a acestor domenii depinde de donatori. În același timp, instituțiile societății civile deseori nu-și concentrează eforturile pe domenii singulare. De aceea, rolul acestora în dezvoltarea comunităților locale oscilează în funcție de poziționarea geografică a comunităților locale, a domeniilor de interes ale ISC-urilor și ale instituțiilor finanțatoare, astfel încât unele comunități locale ar putea să beneficieze de mai multă susținere, în timp ce altele ar putea fi ignorate.

Cele mai principale *funcții* ale instituțiilor societății civile sunt: consolidarea democrației; formarea viitorilor lideri politici; informarea publicului despre problemele sociale, economice, culturale; promovarea reformei educaționale în instituțiile de învățământ; exprimarea intereselor cetățenilor în fața factorilor de decizie; promovarea participării politice și dezvoltarea competențelor de comunicare ale cetățenilor.

Totodată, deși instituțiile societății civile au evoluat continuu și au înregistrat progrese semnificative privind creșterea cantitativă a organizațiilor necomerciale, diversificarea domeniilor de activitate și a funcțiilor exercitate, totuși rolul acestora în procesul dezvoltării comunității locale este mai degrabă pasiv și cu rezultate sub măsura așteptărilor cetățenilor. Acest lucru este cauzat, în special, de capacitatea lor financiară, profesională și organizațională modestă. În același timp, situațiile respective le fac vulnerabile atât în fața autorităților APL, cât și a donatorilor, care așteaptă de la sectorul asociativ măsuri și strategii concrete ce ar putea fi aplicate/adaptate la nivel local, pentru a contribui ulterior la dezvoltarea comunității.

Subcapitolul 2.4. conține o totalizare preliminară a materialului elucidat.

Capitolul 3. EVALUAREA DEZVOLTĂRII COMUNITĂȚILOR LOCALE DIN PERSPECTIVA ACTIVITĂȚII INSTITUȚIILOR SOCIETĂȚII CIVILE examinează parteneriatul de colaborare dintre instituțiile societății civile și autoritățile APL prin prisma actelor normative internaționale și naționale care prevăd posibilitățile de implicare a cetățenilor în treburile publice. De asemenea, sunt evaluate cele 5 funcții specifice ale instituțiilor societății civile în contextul schimbărilor socioeconomice și culturale la nivel local. Au fost prezentate și unele practici de succes ale instituțiilor societății civile în dezvoltarea comunităților din raioanele Șoldănești, Orhei și Cahul.

În *3.1. Formalizarea parteneriatului de colaborare dintre instituțiile societății civile și autoritățile APL în dezvoltarea comunității locale*, autorul cercetează, prin intermediul principalelor acte normative naționale și internaționale, contextul și gradul de participare al instituțiilor societății civile la dialogul social și politic.

Dialogul social în Republica Moldova este reglementat de două acte normative principale: Hotărârea de Guvern despre aprobarea Concepției pentru dezvoltarea sistemului de dialog social (1999) și Legea privind organizarea și funcționarea Comisiei naționale pentru consultări și negocieri colective, a comisiilor pentru consultări și negocieri colective la nivel de ramură și la nivel teritorial (2006). Dialogul social instituit însă în țara noastră este insuficient și suferă două constrângeri de nivel conceptual și structural. Sub aspect conceptual, dialogul social nu include acele instituții care de fapt se consideră parte a societății civile. Activitatea sindicatelor și patronatelor, în general, se rezumă doar la organizarea muncii și la elaborarea

politicilor socioeconomice relevante. Sub aspect structural, la nivel national, dialogul social implică doar Guvernul, Federația Generală a Sindicatelor din Republica Moldova și Confederația Națională a Patronatului din Republica Moldova. Lipsește însă participarea reprezentanților instituțiilor societății civile la lucrările ședințelor în funcție de subiectele discutate.

Asigurarea dialogului politic este prevăzută de către cadrul legal internațional (Declarația Universală a Drepturilor Omului (1948), Carta Europeană a autonomiei locale (1985), Convenția pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale (1950) etc. Țara noastră a semnat toate aceste acte și este obligată să le respecte, asigurând în egală măsură o participare cât mai transparentă, egală, corectă și deschisă a tuturor cetățenilor în treburile publice la nivel local.

Principiile fundamentale ale participării publice sunt prevăzute și într-un șir de legi sau acte normative naționale, care reglementează în fapt formalizarea parteneriatului de colaborare dintre autoritățile APL și cetățeni. Aceste aspecte includ: accesul la informații (art. 34 al Constituției Republicii Moldova, Legea privind accesul la informație din 11.05.2000, Legea presei din 26.10.1994); dreptul și cadrul de participare la administrarea afacerilor publice (art. 39 al Constituției, Legea cu privire la organizarea și desfășurarea întrunirilor din 21.07.1995, Codul electoral din 21.11.1997 și Legea privind administrația publică locală din 1994, 1998, 2003 și 2006) și dreptul de petiție (art. 52 al Constituției și Legea cu privire la petiționare din 19.07.1994). Deocamdată însă nu se poate vorbi despre existența unui dialog eficient dintre autoritățile APL și instituțiile societății civile, despre un management eficient al informării, consultării și participării publicului la treburile obștești. Totodată, implicarea instituțiilor societății civile în procesul decizional este eficientă atunci când acestea sunt prezente la toate etapele de informare, consultare și participare publică, pornind de la analiza problemelor prioritare, stabilirea scopurilor, obiectivelor programului de acțiuni și finalizând cu monitorizarea și evaluarea activității realizate.

În 3.2. *Funcțiile specifice ale instituțiilor societății civile în contextul schimbărilor socioeconomice și culturale la nivel local* sunt expuse principalele activități ale unor instituții ale societății civile în dezvoltarea comunităților locale prin prisma celor cinci funcții specifice: promovarea drepturilor omului, a coexistenței pașnice a minorităților etnice și a consolidării relațiilor cu diaspora moldovenească; dezvoltarea economică; asigurarea egalității de gen; dezvoltarea personală a tinerilor, precum și protecția socială a cetățenilor. Au fost analizate și problemele instituțiilor societății civile în procesul exercitării funcțiilor respective.

În acest subcapitol observăm că sectorul societății civile din Republica Moldova s-a manifestat deja printr-o stare de schimbări pozitive în dezvoltarea comunităților locale,

contribuind la agenda economică și socioculturală a țării [26, p. 43-44]. Totuși, susținerea instituțiilor societății civile atât de către autoritățile APL/APC, cât și de comunitatea internațională este imperativă, pentru a le permite desfășurarea în continuare a activităților.

În **3.3. Practici de succes ale instituțiilor societății civile în dezvoltarea comunităților din raioanele Șoldănești, Orhei și Cahul** sunt analizate eforturile autorităților publice locale și ale instituțiilor societății civile de a contribui la dezvoltarea comunităților din raioanele Șoldănești, Orhei și Cahul. Totodată, a fost examinat rolul parteneriatelor de cooperare și asistență cu alte instituții publice și private în mobilizarea comunității. Însă, chiar dacă au fost organizate un șir de evenimente în scopul dezvoltării economice și socioculturale a comunităților locale și au fost obținute mai multe progrese, există încă un șir de probleme care trebuie soluționate. Iar acest fapt confirmă ipoteza noastră prezentată la începutul lucrării cu privire la rolul pasiv pe care îl au instituțiile societății civile moldovenești în dezvoltarea comunității locale.

Subcapitolul 3.4. relevă unele concluzii preliminare.

În partea finală a tezei sunt prezentate concluziile generale și recomandările ce ar contribui, în opinia noastră, la sensibilizarea autorităților asupra problemelor cetățenilor, dar și a rolului asumat de instituțiile societății civile în dezvoltarea comunității locale. Credem că aceste aspecte se vor regăsi pe agenda de lucru a autorităților APL/APC, dar și a organizațiilor finanțatoare, pentru a contribui la asigurarea bunăstării generale a cetățenilor.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Problema științifică importantă soluționată rezidă în determinarea rolului instituțiilor societății civile în contextul dezvoltării comunității locale în Republica Moldova, odată cu desprinderea țării noastre de la imperiul sovietic, fapt ce a condus la identificarea pentru reprezentanții din mediul academic și cel neguvernamental a principalelor probleme și provocări cu care se confruntă sectorul asociativ și a permis prezentarea unor recomandări privind dezvoltarea comunității (comunităților) locale sub aspect economic, social și cultural.

Contribuția autorului este reprezentată prin introducerea în știința și practica națională a conceptelor de „instituții ale societății civile” și de „dezvoltare a comunității locale” ca elemente esențiale ale asigurării bunăstării generale, examinarea cadrului legislativ moldovenesc al sectorului asociativ în vederea determinării gradului de implicare a sectorului asociativ la procesul decizional, evaluarea funcțiilor specifice ale instituțiilor societății civile în direcția dezvoltării comunității locale din perspectiva activităților desfășurate, dar și prezentarea unor practici de succes ale instituțiilor societății civile în soluționarea celor mai stringente probleme de nivel local din raioanele Șoldănești, Orhei și Cahul. Ideile, concluziile și recomandările științifice expuse în conținutul lucrării sunt rezultatul cercetării autorului, fiind elucidate în 31 de publicații științifice și prezentate la 14 conferințe științifice naționale și internaționale.

Astfel, în urma analizei și generalizării materiei expuse în teză, formulăm următoarele **concluzii**:

1. Cercetătorii străini și autohtoni au început să examineze conceptul de instituții ale societății civile la începutul sec. XXI, acesta fiind definit ca o totalitate de organizații formale și informale ale sectorului asociativ care au rolul de a dezvolta unele practici de succes la nivel local, regional și național. În particular, instituțiile societății civile sunt reprezentate de: asociațiile obștești, instituțiile publice/private; agenții economici; grupurile religioase; grupurile neformale, dar și de cetățenii simpli. (Concluzie expusă în: *Abordarea conceptuală a fenomenului instituțiilor societății civile*. În: *MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică)*. Nr. 3 (LXXVIII). Chișinău: USM, USPEE, AMSP, 2017. p. 93-112; *Abordarea teoretico-metodologică a conceptului de societate civilă în contextul dezvoltării comunității locale*. În: *Tendințe contemporane ale dezvoltării științei în contextul valorificării opțiunii europene: viziuni ale tinerilor cercetători [Materialele conferinței științifice internaționale anuale ale tinerilor cercetători]*. Vol. III. Ediția a VI-a, 12 aprilie 2012. Chișinău: Artpoligraf, 2012. p. 57-63).

2. Formarea instituțiilor societății civile a început, odată cu trezirea conștiinței naționale și emanciparea națională, din 1988. De atunci, ele au cunoscut o dezvoltare continuă (evoluând de la etapa renașterii, constituirii, consolidării și a transformării). Astăzi instituțiile

societății civile de nivel național sau local depun eforturi pentru a fi mai cunoscute comunităților și a câștiga mai multă încredere din partea cetățenilor. Totodată, acestea sunt axate pe îmbunătățirea managementului financiar și al resurselor umane ale organizației, care, odată fiind soluționate, vor contribui la atingerea unor indicatori mai buni în dezvoltarea comunității locale. (Concluzia respectivă este reflectată în: Afirmarea organizațiilor societății civile ca forme de asociere umană. În: Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale. Nr. 4. Chișinău: „Elan Poligraf” SRL, 2012. p. 133-136; Afirmarea și dezvoltarea instituțiilor societății civile moldovenești (1991-2013). În: Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale. Nr. 1 (31). Chișinău: „Elan Poligraf” SRL, 2014. p. 74-80).

3. În sens restrâns, conceptul de dezvoltare a comunității locale este un *proces*, prin faptul că au loc intervenții conștiente și planificate ce sunt axate pe prosperarea comunității și asigurarea bunăstării generale a indivizilor. În sens larg, conceptul de dezvoltare a comunității locale este un *rezultat*, deoarece are loc adoptarea colectivă de măsuri economice, sociale sau culturale pentru dezvoltarea comunității locale. De asemenea, dezvoltarea comunității locale este axată pe schimbarea pozitivă și pe îmbunătățirea nivelului de trai al cetățenilor în comunitate. Iar aceste schimbări trebuie să aibă loc, în special, la nivel economic, social și cultural. (Idee expusă în: Probleme și perspective de dezvoltare ale instituțiilor societății civile în dezvoltarea comunității locale: cazul Republicii Moldova. // Conferința științifică internațională „Știința politică și societatea în schimbare” [Materialele conferinței științifice internaționale dedicate celei de-a 20-a aniversări a Facultății Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative, 13 noiembrie 2015]. Chișinău: CEP USM, 2015. p. 55-61).

4. Relația dintre instituțiile societății civile și dezvoltarea comunității locale se bazează pe anumite norme și valori ce reies din misiunea (scopul) organizațiilor formale și informale ale societății civile, precum și pe cultura, tradițiile existente în comunitate, care trebuie dezvoltate pentru binele societății. Totuși, instituțiile societății civile nu pot exista în izolare, iar activitatea lor este orientată mai mult sau mai puțin spre dezvoltarea comunității locale. (Concluzie reliefată în: Probleme și perspective de dezvoltare ale instituțiilor societății civile în dezvoltarea comunității locale: Cazul Republicii Moldova. // Conferința științifică internațională „Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației”, Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul, 5 iunie 2015. Volumul I. Cahul: US Cahul, 2015. p. 18-26).

5. Cadrul legislativ de reglementare a activității instituțiilor societății civile în Moldova este favorabil pentru desfășurarea activităților conform obiectivelor trasate. Totuși, o bună parte din reprezentanții sectorului asociativ nu cunosc și nu știu cum să aplice prevederile

actelor normative. În același timp, există unele stipulări care creează neclarități și impedimente în desfășurarea activităților instituțiilor societății civile. (Concluzie expusă în: Cadrul legal și instituțional al societății civile din Republica Moldova. În: Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale. Nr. 1 (35). Chișinău: „Elan Poligraf” SRL, 2015. p. 80-86; Baza juridico-normativă de instituționalizare a societății civile moldovenești. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Nr. 1 (LXXII). Chișinău: USM, USPEE, AMSP, 2016. p. 53-64).

6. Numărul organizațiilor necomerciale a cunoscut o creștere spectaculoasă de la obținerea independenței țării, atingând cifra de 11 702 la începutul anului 2018. În pofida creșterii cantitative, rolul acestora în dezvoltarea comunității locale este mai puțin semnificativ, din cauza numărului redus al angajaților, dezvoltării organizaționale slabe, precum și a resurselor financiare insuficiente ale unor organizații. Totodată, țara noastră este reprezentată de o varietate largă de organizații (in)formale, care acoperă practic toate sferile de activitate (Idee reflectată în: Tipologia, numărul și funcțiile societății civile în Republica Moldova. În: Perspective de dezvoltare a științei în viziunea tinerilor cercetători [Materialele conferinței științifice internaționale anuale ale tinerilor cercetători]. Vol. II. Drept Național și Științe Politice. Ediția a VIII-a, 3 iunie 2014. Chișinău: Artpoligraf, 2014. p. 37-38).

7. Instituțiile societății civile de nivel național și local, care activează în special în domeniul economic și sociocultural, sunt o reflectare a transformării comunităților locale. În contextul situației economice precare, al clasei politice instabile, cu imperfecțiunea legislației, anume astfel de structuri constituie canalul cel mai eficient și mecanismul de mobilizare al angajamentului civic. Totodată, instituțiile societății civile trebuie să-și orienteze eforturile în special pe implicarea în domeniile precum ar fi – sănătate, cultură și tineret, deoarece anume ele includ o parte considerabilă a populației de vârstă diferită de care depinde bunăstarea generală. (Idee expusă în: Tipologia și domeniile de activitate ale instituțiilor societății civile din Republica Moldova. În: Political Science, International Relations and Security Studies. // Conferința internațională „International Conference Proceedings, the Xth Edition”. Sibiu. 27-29 mai 2016. p. 38-40).

8. Deocamdată nu se poate vorbi despre un dialog constructiv și eficient între instituțiile societății civile și autoritățile APL. Cu toate că țara noastră a semnat principalele documente internaționale privind implicarea cetățenilor în treburile publice și a adoptat un șir de acte normative interne în acest sens, totuși dezvoltarea comunității locale ca proces și rezultat întârzie să se producă în majoritatea localităților țării. Instituțiile societății civile sunt informate și participă la consultările publice organizate de autoritățile APL. Totuși, etapele privind

implicarea în procesul decizional, precum și capacitatea de a influența și a controla anumite politici publice sunt mai puțin reprezentative pentru instituțiile societății civile, din mai multe motive obiective și subiective invocate de autoritățile APL. (Reflectat în: Formalizarea parteneriatului de colaborare dintre instituțiile societății civile și autoritățile APL în dezvoltarea comunităților locale. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Nr. 4 (LXXIX). Chișinău: USM, USPEE, AMSP, 2017. p. 24-42).

9. Analiza evaluării funcțiilor specifice ale instituțiilor societății civile în contextul schimbărilor socioeconomice și culturale la nivel local a demonstrat că, deși au fost realizate mai multe acțiuni la nivel local, totuși un șir de drepturi ale omului nu sunt respectate, iar minoritățile etnice sunt deseori marginalizate, nefiind implicate la activitățile desfășurate pe plan local, regional și național, din cauza limbii vorbite, a culturii și valorilor promovate. Persistă încă stereotipuri (mai ales la sate) cu privire la rolul femeii în societate, în timp ce situația economică din comunitățile locale continuă să fie precară. Totodată, un șir de probleme ale tinerilor nu au fost încă soluționate, iar protecția socială rămâne a fi o sarcină prioritară pentru asigurarea bunăstării generale a comunităților. (Concluzie reflectată în: Civil Society: Contributing to Good Governace in Moldova. În: Governance and Dialogue: the Black Sea (Sully M. (Ed.). Vienna: Institute for Go-Governance, 2013. p. 43-44; Experiența instituțiilor societății civile în dezvoltarea comunităților locale. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Nr. 1 (LXXVI). Chișinău: USM, USPEE, AMSP, 2017. p. 76-96).

10. Prezentarea unor practici de succes ale instituțiilor societății civile în dezvoltarea comunităților din raioanele Șoldănești, Orhei și Cahul a arătat că, prin conjugarea eforturilor cu autoritățile APL de nivelul I și II și ale tuturor actorilor locali, se pot obține schimbări pozitive în comunitățile lor. Totuși, există încă un șir de probleme care pot fi soluționate mai eficient prin implicare comună. (Expus în: Experiența autorităților statale și a instituțiilor societății civile în soluționarea problemelor la nivel local: cazul raionului/orașului Șoldănești. În: Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale. Nr. 1 (Vol.11). Chișinău: „Elan Poligraf” SRL, 2016. p. 90-106).

11. Instituțiile societății civile moldovenești au un rol pasiv în dezvoltarea comunității locale. Acest fapt se datorează progreselor nesemnificative obținute la nivel local, iar activitățile organizate de ISC-uri nu au continuitate, o bună parte din ele sunt realizate spontan, ocazional și atâta timp cât există susținere financiară. Încrederea cetățenilor în instituțiile societății civile este scăzută, iar personalul unor organizații (in)formale necesită pregătire profesională și calificare. Totodată, instituțiile societăți civile moldovenești continuă să contribuie la schimbarea pozitivă la nivel local. Însă rezultatele acțiunilor și ale rolului lor depind nemijocit de atitudinea și

activismul civic al cetățenilor, dar și al autorităților APL, care trebuie să susțină și să încurajeze ISC-urile în tot ceea ce fac. (Unele concluzii vizavi de acest aspect au fost expuse în: Societatea civilă și buna guvernare: cazul Republicii Moldova. În: Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Sociale). Nr. 8 (78). Chișinău: CEP USM, 2014. p. 12-13).

În baza studiului efectuat și a concluziilor deduse, autorul înaintază următoarele **recomandări**:

(1) Organele sistemului dialogului social ar trebui să preia exemplul României în aplicarea practicii desemnate prin noțiunea de „dialog social tripartit „plus”, prin care instituțiile societății civile să participe la consultările tripartite din cadrul comisiilor de dialog social în calitate de membru. Astfel, prin participarea la întâlniri nu doar a reprezentanților sindicatelor, patronatelor și ai guvernului, dar și a instituțiilor societății civile, ar putea fi puse în discuții subiecte de interes comun privind dezvoltarea comunității locale.

(2) Pe site-ul primăriilor sau al consiliilor raionale din țară ar putea fi lansat un forum de discuții pentru ca instituțiile societății civile să poată adresa întrebări sau să-și expună necesitățile și problemele cu care se confruntă la nivel local. Astfel, problema privind lipsa unei colaborări eficiente dintre APL și ISC ar putea fi diminuată. Iar pentru a obține o implicare mai mare din partea cetățenilor în treburile publice și a crea o stare de credibilitate între instituțiile societății civile și APL, este necesară o îmbunătățire a rubricii „Transparența decizională” pe paginile web ale APL și a informațiilor plasate.

(3) În scopul eliminării concurenței neloiale dintre instituțiile societății civile și amplificării eforturilor pentru dezvoltarea comunităților locale, organizațiile finanțatoare ar putea elabora programe de granturi care să ceară prezentarea impactului social, și nu doar a rezultatelor imediate. Acestea vor asigura continuitatea proiectelor cu rezultate mai eficiente și o calitate mai bună a serviciilor prestate în interesul cetățenilor și al comunității, în general. Totodată, vor fi create oportunități de a analiza mai profund situația din interiorul localității, ceea ce va contribui la soluționarea problemelor economice și socioculturale și la îmbunătățirea nivelului de trai al cetățenilor din comunitățile locale.

(4) În contextul exercitării celor cinci funcții specifice prezentate în lucrare, instituțiile societății civile de nivel național și local ar trebui:

a) *Să promoveze drepturile omului, coexistența pașnică a minorităților etnice și consolidarea relațiilor cu diaspora moldovenească, prin:* implicarea cu mai multă prudență și responsabilitate, atât din partea autorităților statale, cât și a ISC-urilor, în sesizarea și soluționarea cazurilor de încălcare a drepturilor omului; promovarea unei imagini pozitive a minorităților etnice, prin mediatizarea corectă și transparentă a activităților desfășurate de către

grupurile minoritare; crearea unei pagini web cu privire la diasporă, care să fie gestionată de către Biroul Relații cu Diaspora și care să includă o bază de date funcțională și actualizată a organizațiilor din diasporă. Totodată, în cadrul acestei pagini web, ar putea fi creat un forum de discuții pentru cetățenii din diasporă, care să abordeze subiecte ce-i vizează și la care să se implice organele competente sau membrii comunității pentru a fi soluționate.

b) *Să susțină dezvoltarea economică prin:* oferirea unor facilități de dezvoltare a micului business în cadrul programelor de antreprenariat social; desfășurarea activităților economice care să se adapteze la realitățile spațiului rural moldovenesc, prin valorificarea potențialului uman și prin aplicarea unor măsuri de politică economică la toate nivelurile, care să contribuie la dezvoltarea resurselor umane din mediul rural.

c) *Să promoveze egalitatea de gen prin:* desfășurarea acțiunilor regionale și locale de educare/sensibilizare în instituțiile de învățământ, sănătate și de drept, care să fie axate pe schimbarea stereotipurilor și atitudinilor sociale negative privind statutul femeii; promovarea abilitării femeilor la locul de muncă prin îmbunătățirea regulamentelor interne și a politicilor salariale, precum și prin acțiuni orientate spre concilierea vieții profesionale cu viața de familie.

d) *Să contribuie la dezvoltarea personală a tinerilor prin:* oferirea oportunităților de implicare mai mare a tinerilor din comunitățile locale în cadrul diverselor programe de instruire și proiecte, precum și informarea corectă și transparentă a tinerilor cu privire la evenimentele ce urmează să aibă loc, pentru a oferi o participare egală a tuturor celor interesați de aceste activități.

e) *Să asigure protecția socială a cetățenilor prin:* dezvoltarea sistemului de servicii comunitare prin diversificarea și îmbunătățirea calității serviciilor de asistență socială și implicarea mai activă în proces a instituțiilor societății civile; dezvoltarea și implementarea unor programe specifice, precum: protecția persoanelor solitare, protecția persoanelor cu dizabilități; crearea mai multor locuri de adăpost, aziluri, cantine sociale în comunitățile locale, precum și încurajarea mai multor voluntari de a se ocupa de îngrijirea la domiciliu a persoanelor nevoiașe.

BIBLIOGRAFIE

1. Anikin V. Procesul devenirii societății civile în Republica Moldova în perioada postsovietică (general și particular). Autoreferat al tezei de doctor habilitat în științe politice. Academia de Științe a Moldovei. Institutul de Filosofie, Sociologie și Drept. Chișinău, 2003. 40 p.
2. Chistruga I. Societatea civilă și statul în Republica Moldova: probleme de interacțiune. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Partea IV. Vol. IV. Chișinău: USM, 1994. p. 104-154.
3. Dinu D., Ghinea C., Ciucu C., Albișteanu R. Participarea societății civile la procesul decizional (Ghid). Centrul Român de Politici Europene, 2013. 44 p. <http://www.crpe.ro/wp-content/uploads/2013/05/ghid-de-consultare-ONG.pdf> (vizitat 31.08.2017).
4. Frunțașu P., Varzari P. Societatea civilă și statul: modele de interacțiune. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Partea XVII. Chișinău: CAPTES, 2001. p. 81-95.
5. Juc V. Viața politică în Republica Moldova. În: Destin Românesc. Revistă de istorie și cultură. Nr. 4. Chișinău, 2001. p. 26-46.
6. Marin C. Societatea civilă: între mit politic și pledoarie socială. Chișinău: Epigraf, 2002. 182 p.
7. Mihailov V., Moșneaga V., Rusnac Gh., Rusnac V. Situația social-politică în Moldova. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Partea I. Chișinău: USM, 1996. p. 24-32.
8. Mîndru V. Formarea societății civile în Republica Moldova – aspecte cantitative și calitative. În: Revista de filosofie, sociologie și științe politice. Nr. 2 (153). Chișinău, 2010. p. 56-63. [on-line] <http://iiesp.asm.md/wp-content/uploads/2011/03/Revista-2010-2-JIS-B5.pdf> (vizitat 18.04.2015).
9. Moșneaga V., Rusnac Gh. Republica Moldova: 10 ani pe calea democrației și independenței. În: Republica Moldova la începutul mileniului III: Realități și perspective: // Conferința științifică profesoral-studențească, 1 iun. 2001. Chișinău, 2001. p. 9-14.
10. Registrul de stat al organizațiilor necomerciale. Lista organizațiilor. [on-line] <http://rson.justice.md/organizations> (vizitat 17.02.2018).
11. Sandu I., Colațchi A. Societatea civilă a Republicii Moldova în devenire. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Partea XIX. Chișinău: USM, 2002. p. 95-100.
12. Stănică V. Dezvoltare comunitară. p. 1-154. [on-line] http://www.politicipublice.ro/uploads/dezvoltare_comunitara.pdf (vizitat 12.08.2017).
13. Teosa V. Formarea societății civile în Moldova: educația civică și socială a tineretului din învățământul superior [Materialele conferinței științifice profesoral-studențești consacrate aniversării 10 ani de la proclamarea independenței țării și 5 ani de la fondarea FRIȘPA, Chișinău, 1 iunie 2001]. Chișinău: USM, 2001. p. 155-159.
14. Țirdea B. Geneza societății civile în Republica Moldova: modelul discontinuu. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Nr. 4 (XXXIX). Chișinău: USM, 2007. p. 116-134.
15. Țugui E. Organizațiile neguvernamentale din Republica Moldova: evoluție, activități și perspectivele dezvoltării. Chișinău: Biblioteca IDIS „Viitorul”, 2013. 68 p.
16. USAID. Indexul sustenabilității organizațiilor societății civile 2013- Republica Moldova. Iunie, 2014. 10 p.
17. USAID. Indexul sustenabilității organizațiilor societății civile 2014 - Republica Moldova. Iunie, 2015. 12 p.
18. USAID. Indexul sustenabilității organizațiilor societății civile 2015- Republica Moldova. Iunie, 2016. 14 p.

19. USAID. Indexul sustenabilității organizațiilor societății civile 2016- Republica Moldova. August, 2017. 12 p.
20. Alexanyan A. The Role of Civil Society Institutions in the Democratization Processes in the Wider Black Sea Region. 9 p. [on-line] http://paperroom.ipso.org/papers/paper_1301.pdf (vizitat 04.09.2017).
21. Atchoarena D., Gasperini L. (Coord.) Education for Rural Development: Towards New Policy Responses, 2003. 408 p. [on-line] <http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001329/132994e.pdf> (vizitat 02.03.2015).
22. Begichev A.V., Grebennikov V.V., Domanov V.N. Human Rights Functions of Lawyers and Notaries as Civil Society Institutions in Russian Federation. În: International Journal of Environmental & Science Education. Vol. 12. No. 1, 2017. p. 79-86.
23. Borstel D., Simon T., Ludger K. Right-wing Civil Society? Neo-Nazis occupied the Honorary Position. New Social Movements Research Journal. Vol 21. No. 4. Wiesbaden: Lucius & Lucius, 2008. 173 p.
24. Clark A.M. Non-Governmental Organizations and their Influence on International Society. În: Journal of International Affairs, Vol. 48. No. 2. Winter, 1995. p. 507-525.
25. Diamond L. Promoting Democracy in Post-Conflict and Failed States. Lessons and Challenges. În: Taiwan Journal of Democracy. Vol. 2. No. 2. December, 2003. p. 93-116. [on-line] <http://www.tfd.org.tw/export/sites/tfd/files/publication/journal/dj0202/05.pdf> (vizitat 19.08.2017).
26. Digol D., Budurina-Goreacii C. Civil Society: Contributing to Good Governace in Moldova. În: Governance and Dialogue: the Black Sea - Vienna: Institute for Go-Governance, 2013. p. 33-45.
27. Keane J. Global Civil Society? Cambridge: Cambridge University Press, 2003. 20 p.
28. Krishna A. How are Civil Society Organizations Important for Development? [on-line] http://info.worldbank.org/etools/docs/library/5683/Civil_Society_Krishna.htm (vizitat 28.02.2015).
29. Osborne D., Gaebler T. Community-owned Government: Empowering Rather than Serving. În: Critical Studies in Organization and Bureaucracy. (Fischer F., Sirianni C. (Eds.). Philadelphia: Temple University Press, 1994. 645 p.
30. Paffenholz T. Civil Society and Peacebuilding: A Critical Assessment. Pennsylvania: Lynne Rienner Publishers, 2010. 511 p.
31. Putnam R., Leonardi R., Nanetti R. Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy. Princeton: Princeton University Press, 1993. 280 p.
32. Swint J.M., Franzini L., Honda C., Murakami Y., Rasu R. Relationships between Economic Growth and Population Health in Low and Middle Income Countries. În: Osaka Economic Papers, 2008. p. 11-32.

LISTA PUBLICAȚIILOR ȘTIINȚIFICE ALE AUTORULUI LA TEMA TEZEI DE DOCTOR

a) Articole publicate în reviste recenzate, categoria B

1. Budurina-Goreacii C. Afirmarea organizațiilor societății civile ca forme de asociere umană. În: Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale. Nr. 4. Chișinău: „Elan Poligraf” SRL, 2012. p. 132-136. ISSN 1857-1999.
2. Budurina-Goreacii C. Societatea civilă și buna guvernare: cazul Republicii Moldova. În: Studia Universitatis Moldaviae (Seria Științe Sociale). Nr. 8 (78). Chișinău: CEP USM, 2014. p. 8-14. ISSN 1814-3199.
3. Budurina-Goreacii C. Afirmarea și dezvoltarea instituțiilor societății civile moldovenești (1991-2013). În: Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale. Nr. 1 (31). Chișinău: „Elan Poligraf” SRL, 2014. p. 73-80. ISSN 1857-1999.
4. Budurina-Goreacii C. Cadrul legal și instituțional al societății civile din Republica Moldova. În: Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale. Nr. 1 (35). Chișinău: „Elan Poligraf” SRL, 2015. p. 78-86. ISSN 1857-1999.
5. Budurina-Goreacii C. Experiența autorităților statale și a instituțiilor societății civile în soluționarea problemelor la nivel local: cazul raionului/orașului Șoldănești. În: Revista Moldovenească de Drept Internațional și Relații Internaționale. Nr. 1 (Vol.11). Chișinău: „Elan Poligraf” SRL, 2016. p. 89-108. ISSN 1857-1999.
6. Budurina-Goreacii C. Premisele constituirii societății civile în Republica Moldova. În: Studia Universitatis Moldaviae. (Seria Științe Sociale). Nr. 3 (103). Chișinău: CEP USM, 2017. p. 259-263. ISSN 1814-3199.

b) Articole publicate în reviste recenzate, categoria C

- 7) Budurina-Goreacii C. Aspecte conceptuale ale termenului de societate civilă în contextul relației „societate civilă – stat”. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Nr. 3 (LVIII). Chișinău: USM, USPEE, AMSP, 2012. p. 33-41. ISSN 1812-2566.
- 8) Budurina-Goreacii C. Democrația și dinamica societății civile: provocări și perspective. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Nr. 2 (LXI). Chișinău: USM, USPEE, AMSP, 2013. p. 87-99. ISSN 1812-2566.
- 9) Budurina-Goreacii C. Strategii și mecanisme naționale de dezvoltare a societății civile în consolidarea comunității locale. Cazul Republicii Moldova. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Nr. 4 (LXIII). Chișinău: USM, USPEE, AMSP, 2013. p. 45-58. ISSN 1812-2566.
- 10) Cebotari S., Budurina-Goreacii C. The Republic of Moldova in the context of Eastern Partnership. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Nr. 1 (LX). Chișinău: USM, USPEE, AMSP, 2013. p. 125-139. ISSN 1812-2566.
- 11) Budurina-Goreacii C. Dimensiuni legale în contextul dezvoltării unui mediu favorabil pentru societatea civilă. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Nr. 3 (LXVI). Chișinău: USM, USPEE, AMSP, 2014. p. 32-42. ISSN 1812-2566.
- 12) Budurina-Goreacii C., Stejaru S. Colaborarea instituțiilor societății civile și autorităților statale în elaborarea politicilor publice. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Nr. 1 (LXVIII). Chișinău: USM, USPEE, AMSP, 2015. p. 33-56. ISSN 1812-2566.
- 13) Stejaru S., Budurina-Goreacii C. Societatea civilă în contextul procesului diplomatic de stabilire a agendei globale. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Nr. 1 (LXVIII). Chișinău: USM, USPEE, AMSP, 2015. p. 185-200. ISSN 1812-2566.
- 14) Budurina-Goreacii C. Baza juridico-normativă de instituționalizare a societății civile moldovenești. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Nr. 1 (LXXII). Chișinău: USM, USPEE, AMSP, 2016. p. 53-65. ISSN 1812-2566.
- 15) Budurina-Goreacii C. Experiența instituțiilor societății civile în dezvoltarea comunităților locale. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Nr. 1 (LXXVI). Chișinău: USM, USPEE, AMSP, 2017. p. 76-99. ISSN 1812-2566.
- 16) Budurina-Goreacii C. Abordarea conceptuală a fenomenului instituțiilor societății civile. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Nr. 3 (LXXVIII). Chișinău: USM, USPEE, AMSP, 2017. p. 94-119. ISSN 1812-2566.
- 17) Budurina-Goreacii C. Formalizarea parteneriatului de colaborare dintre instituțiile societății civile și autoritățile APL în dezvoltarea comunităților locale. În: MOLDOSCOPIE (Probleme de analiză politică). Nr. 4 (LXXIX). Chișinău: USM, USPEE, AMSP, 2017. p. 24-44. ISSN 1812-2566.

c) Articole publicate în culegeri științifice internaționale

18) Digol D., Budurina-Goreacii C. Civil Society: Contributing to Good Governace in Moldova. În: Governance and Dialogue: the Black Sea (Sully M. (Ed.). Vienna: Institute for Go-Governance, 2013. p. 33-45. ISBN 978-3-9503303-1-1.

19) Budurina-Goreacii C. Участие неправительственных организаций в форумах гражданского общества Восточного Партнерства. Проблемы и механизмы. În: Восточное партнерство. Цели – опыт – вызовы. Анализ процесса имплементации в государствах, охваченных программой (под научной редакцией Петра Байора). Краков. 2013. стр. 101-108. ISBN 978-83-7638-419-1.

d) Culegeri de lucrări ale conferințelor internaționale

20) Budurina-Goreacii C. Challenges and Perspectives of Civic Society and Government Cooperation in a Democratic Society. În: „IVth International Scientific Conference „e-Governance”. Sozopol, 2012. p. 178-183. ISSN 1313-8774.

21) Budurina-Goreacii C. Abordarea teoretico-metodologică a conceptului de societate civilă în contextul dezvoltării comunității locale. În: Tendințe contemporane ale dezvoltării științei în contextul valorificării opțiunii europene: viziuni ale tinerilor cercetători [Materialele conferinței științifice internaționale anuale ale tinerilor cercetători]. Vol. III. Ediția a VI-a, 12 aprilie 2012. Chișinău: Artpoligraf, 2012. p. 57-63. ISBN 978-9975-4401-3-4.

22) Budurina-Goreacii C. The Role of Civic Society Organizations on Community Development (Practical Aspects). În: Challenges, Solutions, Knowledge Models in E-Governance. Selected Papers of the Vth International Scientific Conference „e-Governance” (Rozeva A., Tsankova R (Eds.). Sozopol: TU-Sofia, 2013. p. 37-45. ISSN 1313-8774.

23) Budurina-Goreacii C. Angajarea civică în politicile publice: cazul Republicii Moldova. În: Tendințe contemporane ale dezvoltării științei în contextul valorificării opțiunii europene: viziuni ale tinerilor cercetători [Materialele conferinței științifice internaționale anuale ale tinerilor cercetători]. Vol. I. Ediția a VII-a, 30 mai 2013. Chișinău: Artpoligraf, 2013. p. 45-50. ISBN 978-9975-4401-3-4.

24) Budurina-Goreacii C. Rolul instituțiilor societății civile în elaborarea politicilor publice locale. // Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”, 10-11 noiembrie 2014. [Rezumate ale comunicărilor, Științe sociale]. Chișinău: CEP USM, 2014. p. 158-160. ISBN 978-9975-71-569-0.

25) Budurina-Goreacii C. Forme, provocări și oportunități de implicare locală a instituțiilor societății civile. Cazul Republicii Moldova. În: Political Science, International Relations and Security Studies. // Conferința internațională „International Conference Proceedings, the VIIIth Edition”. Sibiu. 23-25 mai 2014. p. 94-102. ISSN 2343-7774.

26) Budurina-Goreacii C. Tipologia, numărul și funcțiile societății civile în Republica Moldova. În: Perspective de dezvoltare a științei în viziunea tinerilor cercetători [Materialele conferinței științifice internaționale anuale ale tinerilor cercetători]. Vol. II. Drept Național și Științe Politice. Ediția a VIII-a, 3 iunie 2014. Chișinău: Artpoligraf, 2014. p. 33-44. ISBN 978-9975-4257-8-0.

27) Budurina-Goreacii C. Probleme și perspective de dezvoltare ale instituțiilor societății civile în dezvoltarea comunității locale: cazul Republicii Moldova. // Conferința științifică internațională „Știința politică și societatea în schimbare” [Materialele conferinței științifice internaționale dedicate celei de-a 20-a aniversări a Facultății Relații Internaționale, Științe Politice și Administrative, 13 noiembrie 2015]. Chișinău: CEP USM, 2015. p. 55-61. ISBN 978-9975-71-721-2.

28) Budurina-Goreacii C. Cooperarea dintre parlament și instituțiile societății civile în contextul dezvoltării comunității locale. În: Political Science, International Relations and Security Studies. // Conferința internațională „International Conference Proceedings, the IXth Edition”. Sibiu. 22-24 mai 2015. p. 14-23. ISSN 2343-7774.

29) Budurina-Goreacii C. Probleme și perspective de dezvoltare ale instituțiilor societății civile în dezvoltarea comunității locale: Cazul Republicii Moldova. // Conferința științifică internațională „Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației”, Universitatea de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul, 5 iunie 2015. Volumul I. Cahul: US Cahul, 2015. p. 18-26. ISBN 978-9975-914-98-7.

30) Budurina-Goreacii C. Tipologia și domeniile de activitate ale instituțiilor societății civile din Republica Moldova. În: Political Science, International Relations and Security Studies. // Conferința internațională „International Conference Proceedings, the Xth Edition”. Sibiu. 27-29 mai 2016. p. 33-43. ISSN 2343-7774.

e) Culegeri naționale

31) Budurina-Goreacii C. Societatea civilă și democrația în Republica Moldova: aspecte practice. În: Perspectiva academică (Publicație periodică de științe socioumane contemporane). Vol. IV. Chișinău: Perspectiva, 2013. p. 15-21. ISBN 978-9975-4061-8-5.

ADNOTARE

la teza de doctor în științe politice *Rolul instituțiilor societății civile în dezvoltarea comunității locale. Cazul Republicii Moldova*, autor **Carolina BUDURINA-GOREACII**, specialitatea 561.01 – Teoria, metodologia și istoria politologiei; instituții și procese politice, Chișinău, 2019

Structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 345 surse, 155 de pagini text de bază, 4 anexe și 5 boxe. Rezultatele cercetării au fost publicate în 31 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: instituții ale societății civile, comunitate locală, autoritățile publice locale, dezvoltare, participare, politici publice, activitate decizională, bunăstare generală.

Domeniul de studiu: Științe politice.

Scopul și obiectivele lucrării. Scopul tezei constă în analiza gradului de implicare și rezultatele obținute de către instituțiile societății civile în dezvoltarea comunității locale, având drept studiu de caz Republica Moldova.

În vederea realizării scopului propus au fost formulate următoarele **obiective:** analiza istoriografiei cercetării fenomenului instituțiilor societății civile în contextul dezvoltării comunității locale; examinarea abordărilor teoretico-metodologice ale conceptelor de „instituții ale societății civile” și „dezvoltarea comunității locale”; investigarea dimensiunilor corelative dintre „instituțiile societății civile” și „dezvoltarea comunității locale”; analiza dezvoltării instituțiilor societății civile moldovenești în contextul schimbărilor democratice, având ca reper perioada anilor 1988 – prezent; examinarea dinamicii dezvoltării comunității locale din perspectiva modificărilor structurale ale instituțiilor societății civile; cercetarea parteneriatului de colaborare dintre instituțiile societății civile și autoritățile APL în dezvoltarea comunității locale; evaluarea funcțiilor specifice ale instituțiilor societății civile în contextul schimbărilor socioeconomice și culturale la nivel local; prezentarea unor practici de succes ale instituțiilor societății civile în dezvoltarea comunităților din raioanele Șoldănești, Orhei și Cahul.

Noutatea și originalitatea științifică se referă la introducerea în știința și practica națională a conceptelor de „instituții ale societății civile” și de „dezvoltare a comunității locale” ca elemente esențiale ale asigurării bunăstării generale și în abordarea analitico-aplicativă rolului instituțiilor societății civile în dezvoltarea comunității locale.

Problema științifică importantă soluționată constă în determinarea rolului instituțiilor societății civile în contextul dezvoltării comunității locale în Republica Moldova, odată cu desprinderea țării noastre de la imperiul sovietic, fapt ce a condus la identificarea pentru reprezentanții din mediul academic și cel neguvernamental a principalelor probleme și provocări cu care se confruntă sectorul asociativ și au permis prezentarea unor recomandări privind dezvoltarea comunității (comunităților) locale sub aspect economic, social și cultural.

Semnificația teoretică a lucrării derivă din rezultatele și concluziile obținute pe parcursul cercetării rolului instituțiilor societății civile în dezvoltarea comunității locale și prezintă o serie de recomandări cu valoare teoretică și practică.

Valoarea aplicativă. Rezultatele cercetării, concluziile și recomandările formulate pot servi drept puncte de reper pentru factorii de decizie guvernamentali și neguvernamentali, precum și pentru comunitatea internațională în vederea dezvoltării comunității locale la nivel socioeconomic și cultural. Unele teze abordate în lucrare pot fi utilizate în cadrul cursurilor universitare predate în domeniile științelor politice și relațiilor internaționale.

Implementarea rezultatelor științifice obținute este reflectată în tezele celor 14 conferințe științifico-practice din țară și de peste hotare; în 31 articole științifice naționale și internaționale publicate de către autor. De asemenea, unele aspecte practice privind implicarea instituțiilor societății civile au fost abordate și discutate cu reprezentanții societății civile din Republica Moldova.

ANNOTATION

to Ph.D thesis in Political Sciences *The role of civil society institutions on local community development. Case of the Republic of Moldova*, author **Carolina BUDURINA-GOREACII**, specialization: 561.01 – Theory, methodology and history of political science; political institutions and processes, Chisinau, 2019

Thesis's structure: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, bibliography includes 345 references, 155 pages of basic text, 4 appendices and 5 boxes. Results of the research were published in 31 scientific articles.

Key words: civil society institutions, local community, local public authorities, development, participation, public policies, decision-making activity, general welfare.

Areas of research. Political Sciences.

The purpose and the objectives of the work. **The purpose** is to analyse the degree of involvement and the results obtained by the civil society institutions in the development of the local community, having as a case study the Republic of Moldova.

The research goal implied the following **objectives:** analysing the historiography of civil society institutions phenomenon in the context of local community development; examining the theoretical and methodological approaches of the concepts "civil society institutions" and "local community development"; investigating the correlative dimensions of "civil society institutions" and "local community development"; analysing the Moldovan civil society institutions development in the context of democratic changes in the period of 1988 – till present; examining the dynamics of local community development from the point of view of the structural changes of the civil society institutions; researching the collaboration partnership between civil society institutions and local public authorities in the local community development; assessing the specific functions of civil society institutions in the context of socio-economic and cultural changes at local level; presenting successful practices of civil society institutions in the development of communities in Soldanesti, Orhei and Cahul districts.

The important scientific problem solved is to determine the role of the civil society institutions on local community development in the Republic of Moldova, with the detachment of our country from the Soviet empire, which led to the identification for the academic and non-governmental representatives of the main problems and challenges faced by the associative sector and allowed us make some recommendations for local community(ies) development in terms of economic, social and cultural aspects.

Scientific novelty and originality refers to placing into national science and practice of the concepts of "civil society institutions" and "local community development" as essential elements of ensuring general well-being and in the presentation of analytical - applicative approach of the role of civil society institutions in local community development.

The theoretical significance derives from results and conclusions which were obtained during the research of the problem concerning the role of civil society institutions on local community development and presents a series of recommendations of theoretical and practical value.

Applicative value of the research. Research results, conclusions and synthesized recommendations can serve as landmarks for the governmental and non-governmental decision makers as well as for the international community to develop the local community at socioeconomic and cultural level. Some aspects tackled in thesis can be taught at university courses in the fields of political science and international relations.

Implementation of scientific results. The research results are reflected in academic papers that were presented at 14 scientific-practical conferences in the country and abroad; in 31 national and international scientific articles that were published by the author. Also, some practical aspects regarding the involvement of civil society institutions were addressed and discussed with representatives of civil society in the Republic of Moldova.

АННОТАЦИЯ

к диссертации на соискание ученой степени доктора политологии *Роль институтов гражданского общества в развитии местного сообщества. На примере Республики Молдова*, автор **Каролина БУДУРИНА-ГОРЯЧИЙ**, специальность 561.01 – Теория, методология и история политологии; политические институты и процессы, Кишинев, 2019

Структура работы: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 345 источников, 4 приложения и 5 таблиц, 155 страницы основного текста. Результаты диссертации были изложены в 31 научных статьях.

Ключевые слова: институты гражданского общества, местное сообщество, местные органы власти, развитие, участие, государственная политика, принятие решений, общее благосостояние.

Область исследования: политические науки.

Цель и задачи работы: Целью работы является анализ степени участия и полученные результаты институтов гражданского общества в развитие местного сообщества на примере Республики Молдова.

Задачи исследования – осуществление историографического анализа исследуемого феномена институтов гражданского общества в контексте развития местного сообщества; изучение теоретических и методологических подходов к концепциям «институтов гражданского общества» и «развитие местного сообщества»; исследование корреляционных аспектов «институтов гражданского общества» и «развитие местного сообщества»; анализ развития институтов гражданского общества Молдовы в контексте демократических изменений в период 1988 – по настоящее время; изучение динамики развития местного сообщества с точки зрения структурных изменений институтов гражданского общества; исследование партнерских отношений сотрудничества между институтами гражданского общества и органами местного публичного управления в области развития местного сообщества; оценка конкретных функций институтов гражданского общества в контексте социально-экономических и культурных изменений на местном уровне; презентация успешных практик институтов гражданского общества в развитии общин в районах Шолдэнешть, Орхей и Кагул.

Научная новизна и оригинальность исследования состоят в внедрении в национальную науку и практику концепции «институтов гражданского общества» и «развитие местного сообщества» как важнейших элементов обеспечения всеобщего благосостояния и в аналитико-прикладном подходе в исследовании роли институтов гражданского общества в развитие местного сообщества

Важная решенная научная проблема исследования состоит в определении роли институтов гражданского общества в развитии местного сообщества в Республике Молдова с отрывом нашей страны от советской империи, что способствовало выявлению представителями академической и неправительственной среды основных проблем и вызовов, с которыми сталкивается ассоциативный сектор, и позволило представить рекомендации по развитию местного сообщества с точки зрения экономических, социальных и культурных аспектов.

Теоретическое значение работы определяется результатами и выводами, полученными в ходе исследования проблем и роли институтов гражданского общества в развитии местного сообщества, и представляет собой серию рекомендаций, обладающих теоретической и практической ценностью. **Практическая значимость исследования.** Результаты исследований, выводы и рекомендации могут служить ориентиром для правительственных и неправительственных лиц, принимающих решения, а также для международного сообщества для развития местного сообщества на социально-экономическом и культурном уровне. Некоторые аспекты, рассмотренные в диссертации, могут быть использованы в университетских курсах, преподаваемых в области политологии и международных отношений.

Внедрение научных результатов представлено в тезисах 14 научно-практических конференций в стране и за рубежом; в 31 опубликованных научных статьях. Некоторые практические аспекты, касающиеся участия институтов гражданского общества, были обсуждены с представителями гражданского общества Республики Молдова.

BUDURINA-GOREACII CAROLINA

**ROLUL INSTITUȚIILOR SOCIETĂȚII CIVILE ÎN
DEZVOLTAREA COMUNITĂȚII LOCALE.
CAZUL REPUBLICII MOLDOVA**

**SPECIALITATEA ȘTIINȚIFICĂ 561.01 – TEORIA,
METODOLOGIA ȘI ISTORIA POLITOLOGIEI;
INSTITUȚII ȘI PROCESE POLITICE**

Autoreferatul tezei de doctor în științe politice

Aprobat spre tipar: 26.12.2018
Hârtie ofset. Tipar ofset.
Coli de tipar: 2,0

Formatul hârtiei 60x84 1/16
Tiraj: 40 ex.
Comanda nr.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM,
str. A. Mateevici, 60, Chișinău, MD 2009